



Kodanikuühendus EESTI METSA ABIKS (EMA)

www.eestimetsaabiks.ee

RMK tegevus soosib kuuse-kooreüraski levikut Eestimaa metsades

3.06.2020

Austatud keskkonnaminister Rene Kokk

Käesolev pöördumine on ajendatud Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) pikaajaliste metsamajanduslike eksimuste ajas kumuleeruvatest tagajärgedest, mille tõttu on pöördumise esitajate hinnangul kasvanud kuuse-kooreüraski populatsioon ja kahjustuste kasv meie kuusikutes. Üraskikahjustuste sagenemisele on RMK eeldatavasti kas teadmatusel või hoolimatusest vastanud järjekordsete metsamajanduslike vigade teostamisega, nimetades seda tegevust Eesti metsade päästmiseks kuuse-kooreüraski rünnetest¹.

Alljärgnevalt toome välja RMK poolt tehtud metsamajanduslikud vead, mis on loonud soodsa pinnase üraskite populatsiooni kiireks ja raskesti kontrollitavaks kasvuks. Allviidatud tegevustel on olulised pikaajalised negatiivsed mõju nii riigi kui erasektori majandushuvidele, samuti metsade tervislikule seisundile ja metsaliikide olukorrale. Käesolevas pöördumises keskendutakse eelkõige loetletud tegevuste metsamajanduslikele külgedele, kuid peame oluliseks rõhutada, et vähemalt samavõrra oluline on erakorraliste raiete negatiivne mõju meie ökosüsteemidele ja metsaliikide käekäigule.

1. Üheliigiliste ja -vanuseliste kuusepuistute rajamine ning eelistamine.

VEA KIRJELDUS: RMK on oma tegevusaja jooksul nii istutus- kui hooldustöödega järjepidevalt soosinud ühevanuseliste ja -liigiliste kuusepuistute kasvatamist, lubades ka käesoleval aastal istutada meie metsadesse ligi 10 miljonit uut kuusepuud².

PÕHJUSED: Üheliigiliste puistute rajamist ja kujundamist on metsanduses pikaajaliselt kritiseeritud kui haigustele vastuvõtlike ja nõrgestatud puistute arenguks soodustavat tegevust. Keskkonnaagentuuri (KAUR) metsaosakonna peaspetsialisti Heino Õunapi sõnul on monokultuursete ja ühevanuseliste okaspuistute kasvatamine läbimõtlema metsanduslik valik³.

Spetsialist osutab kasvavate ürasekikahjustuste ühe põhjusena monokultuursete kuusikute kasvatamisele, kuna üheliigilised okaspuistud on nagu loodud ürasekikahjustuste toidulauaks, eriti kui lisandub mõni muu metsakahjustus, mille tekkimise tõenäosus valedes raievõtete kasutamisel kordades kasvab. Just looduslikud segapuistud, kus kasvavad koos eriliigilised ja erinevas vanuses puud, on nii seentele kui kahjuritele kõige vastupidavamad. Ka 1999. aastal ilmunud uurimuses "Juurepessu levimisest Eesti metsades" leitakse, et "mida suurem on puistus kuuse või männi kõrval teiste puuliikide osatähtsus, seda raskem on juurepessul seal levida"⁴.

Lisaks seab kliima järjepidev muutumine kuuskede kui külmalembeste ja tormihellade puude istutamise ja kasvatamise mõistlikkuse ning selliste puistute tuleviku üha suurema kahtluse alla. Ürasekikahjustustele sobivad üha soojemaks muutuvad talved on üks konkreetne näide muutuva kliima laastavast mõjust Eestimaa kuusikutele⁵.

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: Metsade liigirikkus ja vastupidavus haigustele kahaneb. Mets muutub vastuvõtlikuks kahjustustele, mille tagajärjel puistud hävivad, põhjustades kahjumit nii puistute kasvatamiseks tehtud kulutuste kui kaotatud metsamaterjali näol.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Kuna metsad muutuvad üha nõrgemaks ja haigestuvad varasemas kasvuetapis, siis suureneb metsandussektori surve okaspuistute raievanuse langetamiseks, tuues ettekäändeks haiguste tõttu hävimise ja sellest tuleneva majandusliku kahju. Kui Keskkonnaministerium langetas 2017. aastal eelkõige RMK survele viljakates kasvukohatüüpides kuuskede raievanust, siis toodi selle tegevuse ettekäändeks just kuuse-juuremädanikku haigestunud puistud ning nende majandusliku väärtuse kiire kahanemise⁶. Raievanuse langetamisega kaasneb kuusikute elurikkuse vähenemine ja ohtu sattumine, mis omakorda ohustab meie metsaökosüsteemide tulevikku⁷.

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Metsade lageraiega uuendamise ja uute üheliigiliste puistute rajamise asemel tuleks senisest enam soosida metsade püsimeetsana majandamist. Riik peaks seadma metsanduslikuks eesmärgiks, et vähemalt osaliselt rajataks kuuse-lehtpuude segameetsasid või jäetaks loodusliku paljunemise teel ise kasvanud lehtpuud välja raiumata. Õigete raievõtete ja säästvalt majandades on võimalik kujundada mitmeliigilisi ja erivanuselisi puistuid, mis pakuvad lisaks puidulistele hüvedele ka ökosüsteemi teenuseid ja rekreatiivseid funktsioone⁸.

2. Juuremädaniku nakkusega kuusikute lankidele uute kuuskede istutamine.

VEA KIRJELDUS: RMK on tegelenud järjepidevalt kuuskede istutamisega raiutud kuusikute asemele ka siis, kui alalt on tuvastatud juuremädanikuga puid. Pöördumise esitajate vaatlusandmetel töötleb RMK nakatunud kände juuremädaniku vastase preparaadiga vaid harva, istutades kuuseistikuid eeldatavasti töötajate teadmatusest ja vähesest informeeritusest sageli ka nakatunud kändude vahetusse lähedusse.

PÕHJUSED: Uurimuses “Juurepessu levimisest Eesti metsades” selgitatakse, kuidas nakatunud kuusekännud jäävad nakkuse levitajateks ka järgmises metsapõlves ning infektsiooni tase kumuleerub ajas⁹. Uurimuse tegijad loevad seda argumendiks, mida peaks metsa uuendamisel, sealhulgas peapuuliigi valikul, senisest enam arvestama. “Järgmise metsapõlve nakatumise aste sõltub seega kolmest tegurist: “1) kasvukohta asustavast juurepessu liigist (see seostub eelmises metsapõlves domineerinud okaspuuliigiga); 2) eelmise metsapõlve kändude nakatumise astmest [...]; 3) uut metsapõlve moodustavate puuliikide vastuvõtlikkusest eelmisest metsapõlvest kaasatunud juurepessu liigile¹⁰.” Seega – kui alalt on tuvastatud juuremädaniku-haigeid puid ning nakatunud kände juuremädaniku vastase vahendiga ei töödelda, siis muutuvad need juhul, kui samale alale istutatakse samale seenhaigusele vastuvõtlikku puuliiki ehk kuuske, otseseks ohuks istutatavale ja peale kasvavale metsapõlvele.

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: Riik teeb suuri kulutusi uute kuusikute rajamiseks, õigustades seeläbi vanemate kuusikute laialdast lageraie kui metsade uuendamist. Samas on vähe lootust, et raiutud kuuselankidele suurte kulutustega rajatud uued puistud kunagi maha raiututega samaväärseteks nõ kuusepalgimetsadeks kujunevad, kuna ulatusliku juuremädaniku oht puistus on suur.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Uute, juba varakult nõrgestunud kuusikute haigestumine põhjustab üha suuremat metsanduslikku kahju, mis omakorda suurendab metsasektori survet langetada veelgi kuuskede raievanust, et päästa tööstusele nii palju kuusepuitu kui võimalik. Kuuskede raievanuse langetamisel on aga tugev negatiivne mõju metsaliikide ja ökosüsteemide käekäigule (vt punkt 1: PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD).

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Kui on kindel soov uuendada juba teostatud lageraielank uue puistukultuuriga, siis tuleks vältida sama peapuuliigi valikut, mis raiutud langil eelnevalt kasvas. Käesoleva pöördumise esitajad peavad ühe peapuuliigiga uuendamise asemel optimaalsemaks ja kasulikumaks vastupidavamate segametsade kujundamist ning nende püsimeetsana majandamist. Pöördumise tegijate hinnangul võiks segametsa kujundamisel seada sihiks, et ühe peapuuliigi osakaal ei ületaks teiste puuliikide kõrval 50-60% (vt punkt 1. ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS).

3. Juuremädaniku leviku soodustamine valede metsamajanduslike võtetega.

VEA KIRJELDUS: RMK on viimastel aastakümnetel teostanud arvukalt kuusikute harvendusraieid just vanemates kuusikutes ning soojemal ajal, sealhulgas kevadsuvisel perioodil. Meie vaatlusandmetel pole riigimetsa majandajad tänaseni õige harvendamise aja ületanud kuusikute soojal ajal raietöödega harvendamist täielikult lõpetanud.

PÕHJUSED: Kuusikute laialdast haigestumist kuuse-juuremädanikku seostatakse otseselt liiga vanaks kasvanud kuusikute harvendamisega, samuti soojemal ajal teostatud raietöödega. Värskeim teemakohane uurimistöö on 2016.-2019. aastal Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli koostööna valminud RMK lepinguline projekt “Kuusikute raieaja ja raieviiside mõju patogeenide levikule ja arvukusele ning puistu elurikkusele viljakates kasvukohatüüpides”, mis selgitab, et “oluliselt mõjutavad juuremädanikest tingitud kahjustusi kuuse enamusega puistutes kasvukohatüüp, puistu vanus, hooldusraie ja raie sesoonsus (soe või külm)”¹¹ ning “vanemaid ja jämedamaid puid harvendusraietena majandades kasvab juuremädanike nakkuse oht kuuse

enamusega puistutes¹². Kuusikute liigset harvendamist ning soojal ajal teostatud raieid loeti üheks kuuse-juuremädaniku leviku peapõhjuseks juba 1999. aastal ilmunud uurimuses “Juurepessu levimisest Eesti metsades¹³” ning veelgi varasemalt, nagu ka eelmainitud uurimuses viidatakse¹⁴.

Lisaks suurendab vanemate kuusikute harvendamine tormimurdude tekkimist, mis omakorda avaldab soodustavat mõju kuuse-kooreüraski populatsiooni ja kahjustuste levikule: “Harvendusraieid tuleks eelistada nooremates ja vältida vanemates puistutes¹⁵.”

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: Kuuse-juuremädaniku laialdane levik põhjustab metsasektorile süvenevaid majanduslikke kahjusid metsa varajase haigestumise ja sellest tingitud puistute kahjustuste näol üha nooremas eas ja ulatuslikumalt¹⁶.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Kuusikute vale majandamine loob soodsa kasvupinnase uutele metsakahjustustele, sealhulgas kuuse-kooreüraski populatsiooni plahvatuslikule kasvule. Nagu eelnevalt selgitatud, siis kuusikute haigestumine põhjustab üha suuremat metsanduslikku ja majanduslikku kahju, mis omakorda suurendab survet kuusikute nooremalt raiumiseks. See annab aga hoobi meie metsade elurikkusele ja loob aluse kiirenevale toorme defitsiidile kuusepuidule orienteerunud tööstuses (vt punkt 1: PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD).

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Kui on kindel soov uuendada juba teostatud lageraie järel lank uue kuusekultuuriga ning seda hilisemalt nõ kuusepalgimetsaks kujundada, siis tuleb teostada hooldusraied õigeaegselt, kui kännud on alles väikese läbimõõduga, samuti õige harvendusrežiimiga, soovitavalt külmemal aastaajal¹⁷. Nagu varasemalt selgitatud, siis käesoleva pöördumise esitajad peavad optimaalsemaks ja kasulikumaks vastupidavamate segametsade kujundamist ning nende püsimeetsana majandamist (vt punkt 1. ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS).

4. Kuuse-kooreüraski leviku kasvule suure hilinemisega reageerimine.

VEA KIRJELDUS: RMK alustas kuuse-kooreüraski epideemia vastaste metsakaitsetöödega alles 2020. aasta kevadel ehk aasta pärast Keskkonnaagentuuri avalikku üleskutset üraskitõrjega alustada.

PÕHJUSED: 2019. aasta kevadel hoiatas Keskkonnaagentuur avalikkust ja metsaomanikke kuuse-kooreüraski populatsiooni kasvust, selgitades, et kuna aasta 2018 oli kuuse-kooreüraskile põua tõttu väga soodne, siis tuleb metsaomanikel valmis olla kevadiseks üraskitõrjeks ja suhtuda sellesse ettevõtmisse tõsiselt: “Kuivõrd aasta 2018 oli kuuse-kooreüraskile väga soodne, siis tuleb metsaomanikel olla valmis kevadiseks üraskitõrjeks ja suhtuda sellesse ettevõtmisse tõsiselt. [...] Peamine on ikka värskelt asustatud puude õigeaegne avastamine, ülestöötamine ja väljavedu, samuti püünispuude kasutamine¹⁸.”

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: Õigeaegsete ja kohaste metsakaitsevõtete viivitamine võib tingida üraskipopulatsiooni kiire paisumise, mille tagajärjel haigestub üha uusi puistuid¹⁹. See tekitab nii metsaomanikele kui tööstusele majanduslikku kahju puistutest võimaliku saadava kvaliteetse puidu vähenemise läbi.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Suureneb surve kuusikute nooremalt raiumiseks, see omakorda annab hoobi meie metsade elurikkusele, samuti kuusepuidule orienteeritud tööstusele (vt punkt 1: PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD).

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Üraskikahjustustele tuleb reageerida õigeaegselt ja vastavalt Keskkonnaagentuuri juhistele. Tõrje teostamise vajaduse korral oleks tulnud üraskite tõrjumisega alustada juba 2019. aasta kevadel, raiudes sanitaarraie korras varakult välja kahjuritest asustatud puud ning langetades kahjuritest populatsiooni ohjamiseks ka püünispuid. Samal ajal tuleb üraskite poolt juba surmatud, kuivanud puud jätta vähemalt kaheks aastaks metsa, kuna surnud puud üraskeid enam ei peibuta, küll aga pakuvad elupaiku nende looduslikele vaenlastele. Lisaks aitavad kuivanud puud metsaservi varjus hoida, mis muudavad lageraie järgselt üraskite suhtes vastuvõtlikuks. Käesoleva pöördumise esitajad peavad pikemas perspektiivis lahenduseks erivanuseliste segametsade eelistamist üheliigilistele majandusmetsadele (vt punkt 1. ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS).

5. Kuuse-kooreüraski leviku vastase võitluse nime all lindude pesitsusaegsete lageraiete teostamine tervetes puistutes.

VEA KIRJELDUS: RMK raius nii sanitaar- kui lageraietega välja ka teisi puuliike lisaks kuuskede, samuti terveid ja juba täiesti kuivanud kuuski.

PÕHJUSED: Tervete kuuskede ning teiste puuliikide väljaraie pole kooskõlas üraskite tõrjumise juhendiga. Keskkonnaagentuur on üraskitõrjena loetlenud värskest asustatud puude õigeaegset avastamist, raiet ja väljavedu, samuti püünispuid kasutamist²⁰. Sanitaarraiate nime all teiste puuliikide ja tervete kuuskede välja raiumine pole käesoleva pöördumise esitajate hinnangul põhjendatud.

Samuti on põhjendamatu ja üraski vastase võitluse seisukohalt kahjulik tegevus kuivanud kuuskede väljaraie ja äravedu. Surnud ning kuivanud kuusepuudes üraskid enam ei ela, küll aga saavad need koduks üraski looduslikele vaenlastele: “Koore- ja säsiüraskitele on nõrgestatud või äsja surnud (murtud, langetatud) puu elupaigaks ainult ühe põlvkonna vältel, järgmine generatsioon peab leidma endale uue sigimispäiga. Hilinenud tõrjaraied, kui üraskid on puust lahkunud, ning kuivanud puude raiumine on üraskitõrje seisukohast asjatud. Möödunud suvised üraskipuud järgmisel kevadel enam võimalikele metsakahjureile huvi ei paku (foto). Nende koore alla, kui rähnid seda veel maha toksinud ei ole, jäävad kauemaks üksnes üraskite looduslikud vaenlased – parasitoidid ja röövputukad – ning seejärel, vastavalt puidu lagunemisstaadiumile, lisanduvad üha uued kõdunevat puitu asustavad liigid. Kuivanud puutüvedel toksivad rähnid aga ei söö metsakahjureid, sest neid seal enam pole, vaid kasvavale metsale ohutuid hundlasi, siklasi, redulasi, puidujuslasi jt. saproksülobiontseid putukaid²¹.”

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: RMK alustas üraskite püünismaterjali langetamist 20. märtsist, tehes lindude pesitsusajal lageraiet 259 hektaril. Võttes aluseks ornitoloogide hinnangu, mille alusel pesitseb meie metsades keskmiselt 3 paari linde hektari kohta –, võime kokku arvutada, et erakorraliste pesitsusaegsete raiete käigus sai (eeldatavasti) häiritud keskmiselt 777 pesitsemist²².

Kuivanud puude väljaraie toob aga kaasa üraseki looduslike vaenlaste elupaikade ja ellujäämisvõimaluste vähenemise, soodustades sellega veelgi kuuse-kooreüraskite tekitatud kahjustuste ja nende populatsiooni kiiret kasvu. Metsade majanduslik väärtus väheneb kiiresti, kahjustub ökosüsteemide toimimine ja metsaliikide olukord.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Ehkki erakorralised raied tekitavad ajutiselt tööstusele rohkem puitmaterjali, siis pikemas perspektiivis põhjustab kuuse-kooreüraski vastase võitluse nime all kahjustustest puutumata segapuistute raiumine hoopis potentsiaalsete puiduvarude veelgi kiiremat kahanemist. Ühes sellega ka metsade elurikkuse ja rekreatiivsete võimaluste vähenemist.

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Kui metsade majandamine on sedavõrd tasakaalust väljas, et on tekkinud ürasekite levikule sobilik kasvupinnas, siis tuleb reageerida õigeaegselt ning raiuda välja vaid ürasekitest asustatud kuusepuud.

Vähemalt kaheks aastaks tuleb metsa jätta kuivanud kuusepuud, kus elavad ürasekite asemel kahjurite looduslikud vaenlased. Teatud hulka surnud puidust ei tohiks metsast välja viia ka sanitaarraiate käigus. Kui aga suurel alal on ohtralt majandusmetsa hukkunud, siis võib surnud puidu koristamine ühel hetkel vajalikuks osutuda. Mõistlik ja heaperemehelik on esmalt siiski mõned aastad oodata ning jälgida, et kuivanud puistu võrade liituvus ei langeks alla 30%, mis on Metsaseaduse järgi veel metsana käsitletav²³.

Kindlasti ei soovita käesoleva pöördumise esitajad tervete kuuskede ning teiste puuliikide raiet, eriti veel tervete eraldiste lageraiet. Nagu korduvalt viidatud, siis on kõige parem ennetustöö vältida ürasekite levikule soodsa kasvupinnase rajamist, soosides monokultuursete ja ühevanuseliste puistute asemel liigirikaste ja erivanuseliste püsimeetsade kujundamist (vt punkt 1. ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS).

6. Kuuse-kooreüraski populatsiooni vähendamiseks langetatud püünismaterjali liiga varane väljavedu.

VEA KIRJELDUS: RMK on alustanud ürasekite tõrjeks langetatud püünismaterjali väljavedu, soovides tööd lõpetada 1. juuniks, nagu sätestab ka RMK juhatus liikme käskkiri.

PÕHJUSED: Keskkonnaagentuuri ilmateenistuse andmetel oli selle aasta maikuu esimene pool aastate keskmisest jahedam, millest johtuvalt on agentuuri selgituste kohaselt kuuse-kooreüraskite lend ilmaolude tõttu hilinenud²⁴. KAURI spetsialisti Heino Õunapi sõnul jääb hoogsam lendlus eeldatavasti mai lõppu või isegi juuni algusesse, mistõttu saab ürasekite püüdmise jätkuda siis, kui lend uuesti hoo sisse saab. Sellest johtuvalt on püünispuud soovitatav metsast välja viia ühe-kahe nädala jooksul pärast seda, kui ürasekid on need asustanud, teiste sõnadega juuni esimestel nädalatel.

RMK juhatus liikme allkirjastatud "Kuuse-kooreüraski kahjustuste seire ja likvideerimise juhend" sätestab aga, et "ürasekikahjustatud puude ja püünispuude kokkuvedu vahelattu" peab toimuma "lendluse monitooringust lähtuvalt. Eeldatavasti 1. mai-1. juuni", jätkates, et "metsamaterjali väljavedu vahelaost" peab toimuma "esimesel võimalusel, kuid mitte hiljem kui 1. juuni"²⁵. Seega on RMK juhendanud oma töötajaid püünismaterjali enne 1. juunit metsast välja tooma, ehkki KAURI andmetel jääb ürasekite peamine lend tänava aastal mai lõppu ja juuni

algusse, kusjuures püünispuud tuleb metsast välja tuua õigeaegselt pärast lendlemise lõppu. RMK tehtavate üraseki tõrjetööde vabatahtliku seire käigus tuvastasid käesoleva pöördumise esitajad püünismaterjali väljaveotööd juba 15. maist, mis on Keskkonnaagentuuri andmetele tuginedes ja üraseki lendlemist arvestades selgelt liiga varane aeg (vt Lisa1_RMK ürasekite tõrjeks tehtavate tööde seire).

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: Kui langetatud püünismaterjal veetakse välja enne õiget aega, tuleb lendlevatel ürasekitel otsida sigimispaike nendel kuuskedel, mis on veel metsa jäänud. Seega on püünismaterjali valel ajal väljavedu veelgi kahjulikum kui ürasekite tõrje tegemata jätmine ning lisaks RMK puistutele saavad kahjustatud ka teiste metsaomanike puistud, mis tekitab majanduslikku kahju kogu metsa- ja puidusektorile²⁶.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Ürasekipopulatsioon paisub veelgi, tekitades suurenevat kahju nii riigile kui erasektorile. Kuusikute haigestumine suurendab survet nende nooremana raiumiseks, mis omakorda toob kaasa ökosüsteemide ja metsaliikide kahjustamise (vt punkt 1: PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD).

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Ürasekite tõrjet teostades tuleb tähelepanelikult jälgida juhendmaterjale ja ka looduse olukorda. Kui tõrjeks on langetatud püünispuud, siis tuleb need metsast välja vedada õigeaegselt pärast ürasekite lendu. Kuna käesoleval kevadel algas ürasekite põhiline lend 26.–28. mai paiku, siis peaks materjali kokkuvedu metsas algama 4. juuni paiku ja olema tehtud umbes 11. juuniks sõltuvalt metsa asukohast ja sealsetest looduslikest oludest. Veelgi parem ja pikas perspektiivis ainuvõimalik ennetus on ürasekite levikule soodsa kasvupinnase rajamise vältimine (vt punkt 1. ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS).

7. Eksimused kuuse-kooreüraseki populatsiooni vähendamiseks tehtud metsakaitsemeetmete kasutamises.

VEA KIRJELDUS: Käesoleva pöördumise eel teostatud kontrollide alusel tuvastasime, et RMK raius sanitaarraie käigus korduvalt välja terveid puid, ilma sellist tegevust lubava metsakaitseeksperdiisita (vt Lisa1_RMK ürasekite tõrjeks tehtavate tööde seire). Korduvalt polnud metsatööde tegijad arvestanud nõudega, et püünispuudeks langetatud puud peaksid asuma vähemalt 15 m kaugusel kahjustamata puudest, kusjuures teostatud vaatluste andmetel ei arvestatud 15 meetri nõudega isegi siis, kui see oli võimalik. Samuti oli sageli eksitud töövõtte vastu tõsta püünispuud kändudele või aluspuudele nagu ka käskkirjaga sätestatud juhendmaterjal ette näeb.

PÕHJUSED: “Kuuse-kooreüraseki kahjustuste seire ja likvideerimise juhend” näeb ette, et kui sanitaarraiate käigus soovitakse raiuda terveid puid või harvendusraie tagajärjel langeb eraldise täius alla metsaseaduse lubatud piiri, siis tuleb enne metsateatise esitamist teha Keskkonnaametile metsakaitseeksperdiisi (MKE) taotlus²⁷. Nõue on tingitud sellest, et sanitaarraie pole ette nähtud tervete puude raiumiseks ning lageraie teostamiseks, kuna sellised võtted pole ürasekite tõrjeks vajalikud. Juhend näeb ette ka seda, et püünispuudeks langetatud puud peaksid olema vähemalt 15 m kaugusel kahjustamata puudest²⁸. Nõue on tingitud sellest, et püünispuud, mis oma lõhnaga lendlevaid ürasekeid ligi meelitavad, ei tohi olla kahjustamata puudele lähemal kui 15 meetrit. Vastasel juhul hakkab püünispuude ürasekeid ligi meelitava lõhna mõju ka neile kanduma, peibutades niimoodi kahjureid ja suurendades ürasekikahjustuste ohtu uutel puudel. Lisaks sätestab juhendmaterjal, et püünispuud tuleb

ühtlasema asustamise võimaldamiseks tõsta kändudele või aluspuudele²⁹. Nõue on tingitud praktilisest vajadusest, et püünispuud saaksid ühtlasemalt asustatud ning täidaksid efektiivselt seda funktsiooni, milleks nad on langetatud, teiste sõnadega lendlevate üraskite meelitamiseks ja püüdmiseks.

MÕJUD METSALE JA MAJANDUSELE: Kuuse-kooreüraski populatsiooni leviku ja kahjustuste vähendamiseks ette võetud metsakaitsemeetodid ei anna soovitud tulemusi. Halvimal juhul soodustavad need üraskite populatsiooni kasvu tunduvalt suuremas ulatuses kui see toimunuks ilma inimese sekkumiseta.

PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD: Kuusikute haigestumine põhjustab üha suuremat metsanduslikku ja majanduslikku kahju, mis omakorda suurendab survet nende nooremalt raiumiseks. See tegevus toob aga kaasa ökosüsteemide kahjustamise (vt punkt 1: PIKEMAAJALISED LOODUSLIKUD/MAJANDUSLIKUD MÕJUD).

ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS: Kui kuuse-kooreüraskite tõrjeks on langetatud püünispuud, siis peavad need asetsema vähemalt 15 m kaugusel kahjustamata puudest. Samuti tuleb püünispuud ühtlase asustamise võimaldamiseks tõsta kändudele või aluspuudele. Kindlasti ei soovitata käesoleva pöördumise esitajad sanitaarraie käigus tervete kuuskede ning teiste puuliikide raiet. Ilma metsakaitse-ekspertiisita läheb selline tegevus vastuollu RMK käskkirjaga kinnitatud kuuse-kooreüraskitõrje juhendiga. Pikas perspektiivis on ainuvõimalik ennetus üraskite levikule soodsa kasvupinnase rajamise vältimine (vt punkt 1. ALTERNATIIVNE JA SOOVITUSLIK TEGUTSEMISVIIS).

Kokkuvõtteks

Üheliigiliste ja -vanuseliste kuusepuistute kasvu soodustamine, juuremädaniku nakkusega kuusikute lankidele uute kuuskede istutamine ning mädaniku ja kuuse-kooreüraski leviku soodustamine valede metsamajanduslike võtetega, samuti kuuse-kooreüraski levikule suure hiline misega reageerimine, üraskite vastase võitluse nime all lindude pesitsusaegsete lageraiete teostamine, kuuse-kooreüraski populatsiooni vähendamiseks langetatud püünismaterjali liiga varajane väljavedu ja eksimused kuuse-kooreüraski populatsiooni vähendamiseks tehtud metsakaitsemeetodite kasutamises on kõik tõsised metsamajanduslikud eksimused. Sellest johtuvalt on riigil kohustus välja töötada ja rakendada esimesel võimalusel olukorda parandavad meetmed.

Leiame, et Riigimetsa Majandamise Keskuse korduvad metsamajanduslikud vead on tekitanud kahju nii riigi- kui erasektori puiduressurssidele ja meie metsadele ning metsandusele tervikuna. Ehkki käesolevas pöördumises keskendutakse eelkõige riigimetsa majandajate tegevuse metsamajanduslikele külgedele, siis peame oluliseks rõhutada, et vähemalt samavõrra oluline on erakorraliste raiete negatiivne mõju ökosüsteemidele ja metsaliikide käekäigule. Seepärast seame RMK langetatud metsamajanduslike valikute tõhususe ning meie metsades rakendatava raiete heaperemehelikkuse kahtluse alla.

Eeltoodust johtuvalt soovime, et Keskkonnaministerium:

- **uuriks** (1) RMK juhtkonna tegevust riigimetsade majandamisel, (2) käesolevas pöördumises esitatud kahtlustusi ja (3) RMK tegevuse üle järelvalve teostamise tõhusust (milline riiklik haldusüksus või -organ RMK tegevuse üle järelvalvet teostab, kuidas seda teostatakse ning kuidas järelvalve protsessist ja tulemustest avalikkust teavitatakse),
- **selgitaks**, (4) millest on tingitud RMK tegevusaastate jooksul toime pandud süstemaatilised metsamajanduslikud vead, (5) kui suur on nende tekitatud kahju ning (6) kes ja kuidas selle kahju eest vastutab,
- **kirjeldaks**, (7) millised on Keskkonnaministeeriumi seisukohad monokultuursete ja ühevanuseliste (kuuse)puistute rajamise ja kasvatamise osas, (8) milline on KeM-i prognoos selliste puistute vastupidavusele juuremädaniku ja kooreüraski kahjustustele ning (9) millised on ministeeriumi hinnangul võimalused suunata metsandus monokultuursete puistute kasvatamisest mitmekülgselt segapuistute kujundamise ja püsimeetsanduse poole.

Lugupidamisega

Martin Luiga

/allkirjastatud digitaalselt/

MTÜ Eesti Metsa Abiks
juhatuse liige

Liina Steinberg

/allkirjastatud digitaalselt/

MTÜ Päästame Eesti Metsad
juhatuse liige

Madis Vasser

/allkirjastatud digitaalselt/

MTÜ Eesti Roheline Liikumine
Juhatuse liige

Teadmiseks: Riigimetsa Majandamise Keskus, Keskkonnaagentuur, Riigikontroll, FSC säästva metsamajandamise sertifitseerimisskeemi auditorfirma Nepcon, Euroopa Parlamendi keskkonna-, rahvatervise ja toiduohutuse komisjon

Lisatud failid:

- Lisa1_RMK ürasekite tõrjeks tehtavate tööde seire
- Lisa2_Juurepessu levimisest Eesti metsades_SHanso_MHanso_1999
- Lisa3_Kuusikute raieaja ja raieviiside mõju patogeeni levikule ja arvukusele ning puistu elurikkusele viljakates kasvukohatüüpides_RMK lepinguline projekt_2016-2019
- Lisa4_Kuuse-kooreüraski kahjustuste seire ja likvideerimise juhend_kinnitatud käskkirjaga nr 1-5_43

Viited:

¹ [RMK päästab Eesti metsa kuuse-kooreüraski küüsis](#), RMK, 14.04.2020

² [RMK alustab rekordiliselt suure metsaistutusega](#), RMK, 02.04.2020

³ [Kolm põhjust, miks meie metsad ürasekikahjustuste osas nii haavatavad on](#), Evelin Süld, Metsamajandusuudised.ee, 10.06.2019

⁴ [Juurepessu levimisest Eesti metsades](#), Silja Hanso, Märt Hanso, 1999, Metsanduslikud uurimused XXXI, lk 165; samad järeldused ka 168-169, 170, 171

⁵ [Kolm põhjust, miks meie metsad ürasekikahjustuste osas nii haavatavad on](#), Evelin Süld, Metsamajandusuudised.ee, 10.06.2019

⁶ [Metsaseaduse muutmise seaduse eelnõu algteksti tutvustus](#), riigikogu.ee, 06.03.2017

⁷ [Metsaseaduse muudatused panevad kuusikud raiesurve alla](#), Ain Alvela, Maaleht, 17.03.2017

⁸ [Eesti metsanduse arengukava aastani 2030 alusuuringu aruanne](#), Maaülikool, Tartu Ülikool, 2018, lk 225

⁹ [Juurepessu levimisest Eesti metsades](#), Silja Hanso, Märt Hanso, 1999, Metsanduslikud uurimused XXXI, lk 170

¹⁰ [Kuusikute raieaja ja raieviiside mõju patogeeni levikule ja arvukusele ning puistu elurikkusele viljakates kasvukohatüüpides](#), Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli koostöös valminud RMK lepinguline projekt, 2016-2019, lk 34

¹¹ [Kuusikute raieaja ja raieviiside mõju patogeeni levikule ja arvukusele ning puistu elurikkusele viljakates kasvukohatüüpides](#), Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli koostöös valminud RMK lepinguline projekt, 2016-2019, lk 43

¹² [Juurepessu levimisest Eesti metsades](#), Silja Hanso, Märt Hanso, 1999, Metsanduslikud uurimused XXXI, lk 170

¹³ Samas, lk 166

¹⁴ [Olulisemad metsakahjustused ja nende vältimine](#), Heino Öunap, Märt Hanso, 2016, lk 20

¹⁵ [Kuusikute raieaja ja raieviiside mõju patogeeni levikule ja arvukusele ning puistu elurikkusele viljakates kasvukohatüüpides](#), Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli koostöös valminud RMK lepinguline projekt, 2016-2019, lk 42

¹⁶ [Kuusikute raieaja ja raieviiside mõju patogeenide levikule ja arvukusele ning puistu elurikkusele viljakates kasvukohatüüpides](#), Eesti Maaülikooli ja Tartu Ülikooli koostöös valminud RMK lepinguline projekt, 2016-2019, lk 34

¹⁷ [Kuuse-kooreürask pärast 2018. aasta põuast suve](#), Keskkonnaagentuur, 6.03.2018

¹⁸ Samas

¹⁹ [Kas ja kuidas saame üraskikahjustusi ennetada?](#) Heino Õunap, Keskkonnaagentuuri metsaosakond, Pärnu 28.11.2019

²⁰ [Vaid osa üraskitest on metsakahjurid](#), Eesti Loodus, 05.2002

²¹ Samas

²² Tammekänd I, 2018. Metsade linnustik. Rmt: Linnuatlas. Eesti haudelindude levik ja arvukus. Eesti Ornitoloogiaühing, Tartu, lk 37–39.

²³ [Metsaseadus](#) 1. peatükk ÜLDSÄTTED § 3. Mets ja metsamaa [...] (2) Metsamaa on maa, mis vastab vähemalt ühele järgmistest nõuetest: [...] 2) on maatükk pindalaga vähemalt 0,1 hektarit, millel kasvavad puittaimed kõrgusega vähemalt 1,3 meetrit ja puuvõrade liitusega vähemalt 30 protsenti.

²⁴ [Jaheda maikuu tõttu on kuuse-kooreüraski lendlus viibinud](#), Keskkonnaagentuur, 25.05.2020

²⁵ [Kuuse-kooreüraski kahjustuste seire ja likvideerimise juhend](#), kinnitatud RMK juhatuse liikme (digitaalallkirja kuupäev) käskkirjaga nr 1-5/43, punkt 5.5.1., lk 4

²⁶ [Olulisemad metsakahjustused ja nende vältimine](#), Heino Õunap, Märt Hanso, 2016, lk 24

²⁷ [Kuuse-kooreüraski kahjustuste seire ja likvideerimise juhend](#), kinnitatud RMK juhatuse liikme (digitaalallkirja kuupäev) käskkirjaga nr 1-5/43, punkt 4. Metsakaitselised võtted 4.3, lk 3

²⁸ Samas

²⁹ Samas